

el Corpus de València

Presentació

La festa del Corpus ha sigut i és coneguda en la ciutat de València com a *la festa grossa*. L'Església valentina no podia deixar passar l'oportunitat de celebrar l'element central del sagrament eucarístic sense fer partícip tot el poble, llauradors i pescadors, ferrers i fusters, artesans i botiguers. Eixir al carrer a mostrar la fortalesa de la fe era indispensable, salvar el mur de les parròquies i avisar des de totes les campanes de tots els campanars de la ciutat que hi havia un fet a celebrar era inexcusable, essencial, útil i vital. Hòmens i dones de tota condició i estat, gremis i institucions, gent culta i gent il·letrada, tots estaven convidats a celebrar la festa.

A la celebració religiosa i ritual s'afegia la didàctica del coneixement. Al cap i a la fi, la processó es convertix en una història il·lustrada del cristianisme, on els personatges més importants de l'Antic i del Nou Testament desfilen davant dels nostres ulls amb els atributs simbòlics i identificatius del paper que representen, en un recorregut que va des de l'arbre del bé i del mal i l'Arca de l'Aliança fins a les figures bíbliques, des de Déu Pare fins a Déu Fill i l'Esperit Sant, i tot això acompanyat de danses, gegants, roques i melodies que fan del Corpus una barreja impagable d'elements cultes i populars, un ric bagatge patrimonial i tradicional que hem de fer per preservar.

L'Acadèmia Valenciana de la Llengua, a través de la Secció de Terminologia, ha estat sempre interessada en l'elaboració i la publicació de vocabularis específics corresponents a diverses activitats lúdiques i professionals en què poder inventariar els termes propis d'eixos àmbits. I encara que el lèxic vinculat a la festa del Corpus ja es pot consultar en el Portal Terminològic Valencià, es va pensar que la publicació d'un repertori visual de la festa podria ser un instrument atractiu i eficaç perquè els valencians s'acosten a la llengua, la tradició i la història d'esta manifestació cultural tan entranysablement arrelada en la nostra ciutat.

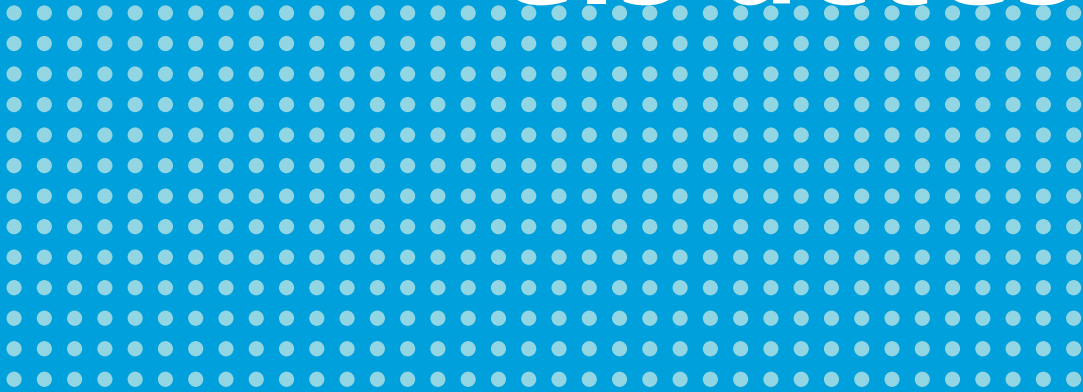
I és que la tarasca, el capellà de les roques, la Degolla, la poalà, la cavalcada del Convit, els cirialots, l'Agüelo Colomet, la barca de sant Nicolau, els cavallets, la Moma, els nanos i gegants, les roques o els misteris són el Corpus de València, l'esclat de joia d'una ciutat, cap i casal d'un regne medieval, que celebra la festa grossa.

La publicació d'EL CORPUS DE VALÈNCIA no hauria sigut possible sense comptar amb la col·laboració de l'Ajuntament de València a través de la seua Regidoria de Cultura Festiva i dels fotògrafs Antonio Cortés, Ricardo Ferrer i José Carlos Díaz, que ens van cedir generosament un material gràfic indispensable per a la plasmació d'este projecte. Un treball que, sense pretensions d'exhaustivitat, s'ha concebut amb l'objectiu d'esperonar i de fer créixer el coneixement i l'estima per les nostres festes i tradicions.

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA

els actes

el trasllat de les roques

el trasllat de les roques

Acte que té lloc el divendres previ al Corpus, en què les roques es trauen de la Casa de les Roques i es deixen prop de les Torres de Serrans, des d'on, posteriorment, es traslladen fins a la plaça de la Mare de Déu, lloc on estaran exposades fins al diumenge de Corpus, dia en què desfilen precedint la processó.

la cavalcada del Convit

el capellà de les roques

Personatge emblemàtic de la cavalcada que, de viva veu, convida el poble valencià a participar en la processó de la vesprada.

la cavalcada del Convit

Acte que se celebra el dia del Corpus a migdia i que consistix en una desfilada en què participen, entre altres, les banderoles, les danses i els misteris, i que conclou amb els membres de la Degolla seguits pels clarins i timbalers de la ciutat, els heralds i la Senyera.

la Degolla

Comparsa que forma part del misteri del rei Herodes i que representa el grup de soldats romans que van executar l'orde de degollar tots els xiquets de Betlem menors de dos anys.

la cavalcada del Convit

la poalà

En la cavalcada del Convit, tradició consistent a llançar poalades d'aigua des dels balcons als membres de la Degolla quan la desfilada passa pels carrers dels Cabillers i de les Avellanes.

carxot

Bastó que duen els membres de la Degolla i amb què peguen als espectadors per a recordar simbòlicament el degollament dels Sants Innocents.

la processó

la processó

Acte que culmina la festa i que se celebra el dia del Corpus a la vesprada, en què desfilen, a més de la majoria dels personatges, les danses i les figures que participen en la cavalcada del Convit, representacions d'animals fabulosos, elements simbòlics i nombrosos personatges bíblics.

domàs

Tela amb què s'engalanen els balcons dels carrers per on ha de passar la processó del Corpus.

les roques

la roca Diablera

Plutó

Deïtat de l'inframón que constituïx la figura principal de la roca Diablera.

les roques

Conjunt d'onze estructures mòbils en forma de vaixell antic que suporten grups escultòrics de temàtica religiosa i que desfilen el dia del Corpus precedint la processó general.

la roca Diablera

Roca, també anomenada de l'Infern o de Plutó, coronada per una figura escultòrica que representa Plutó, situat sobre un pedestal format per un grup de dimonis.

diable

Cadascuna de les figures escultòriques que formen part del pedestal que sosté la imatge de Plutó, i que han donat nom a la roca.

la roca de Sant Miquel

la roca de Sant Miquel

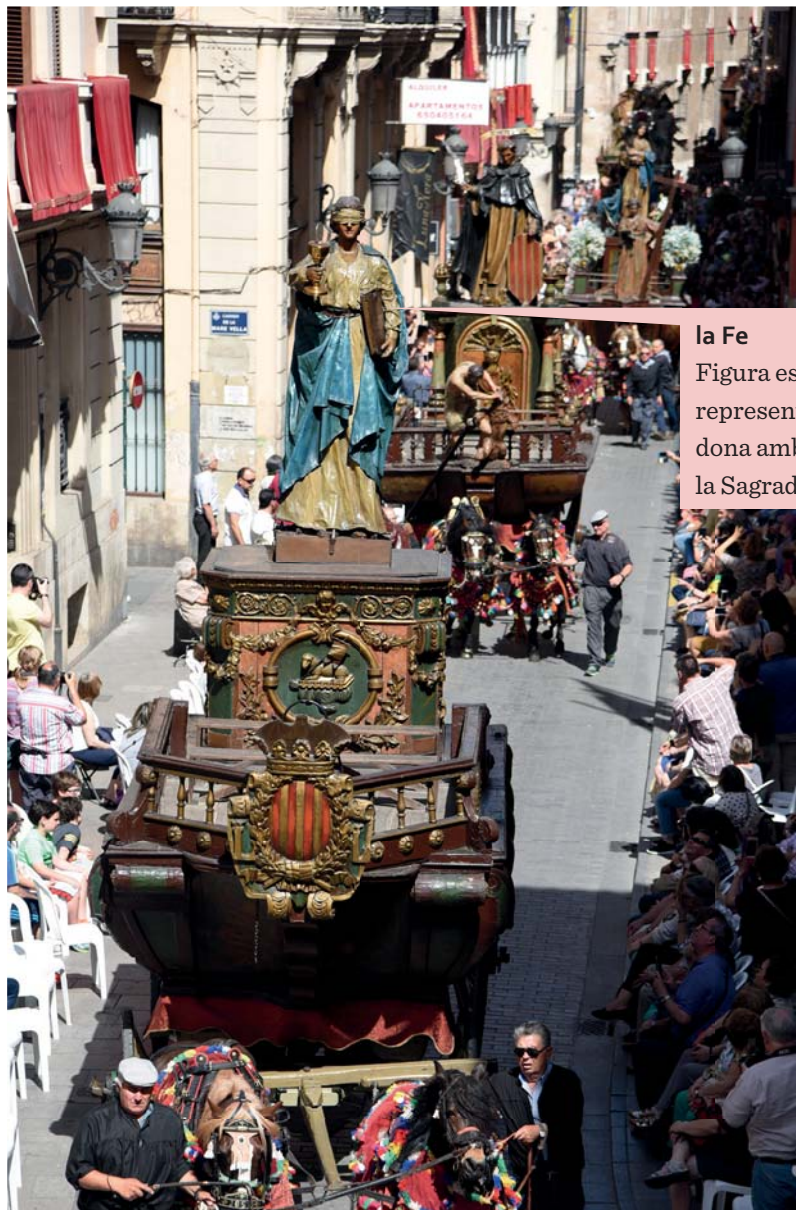
Roca dedicada a l'arcàngel sant Miquel per a commemorar la rendició dels musulmans a Jaume I, que va tindre lloc el 28 de setembre del 1238, la vespra de la festivitat de Sant Miquel.

Júpiter

Principal deïtat de la mitologia romana, que es representa amb una àguila al costat i un llamp a la mà.

la roca de la Fe

la roca de la Fe

Roca, antigament anomenada del Paradís Terrenal, que simbolitza l'establiment del cristianisme en l'antic Regne de València amb l'arribada de Jaume I.

la Fe

Figura escultòrica central de la roca que representa la virtut teològica amb la imatge d'una dona amb els ulls tapats i amb un calze amb la Sagrada Forma en una mà i un llibre en l'altra.

escut de València

Escut de la ciutat, de forma oval i emmarcat per una làurea, que encapçala la roca de la Fe.

la roca de Sant Vicent Ferrer

la roca de Sant Vicent Ferrer

Roca dedicada a sant Vicent Ferrer, representat amb una espasa flamígera a la mà dreta i subjectant amb l'esquerra un escut amb els colors de l'antic Regne de València.

Samsó i el lleó

Imatge escultòrica, situada en la part de davant de la roca, que simbolitza la fortalesa i el poder sobrenatural de sant Vicent Ferrer.

al·legoria de l'abundància

Imatge escultòrica, situada en el pedestal de la roca, que simbolitza l'abundància, representada per una dona amb un feix d'espigues, una falç i un corn de l'abundància.

al·legoria del comerç

Imatge escultòrica, situada en el pedestal de la roca, que simbolitza el comerç, representat per una dona amb una pala de forner a la mà.

la roca de la Puríssima

la roca de la Puríssima

Roca, originàriament coneguda com a Maria del Te Deum, en què la imatge central és la Puríssima, i amb què es proclama el reconeixement dels valencians del misteri de la Immaculada Concepció de Maria.

el Jesuset

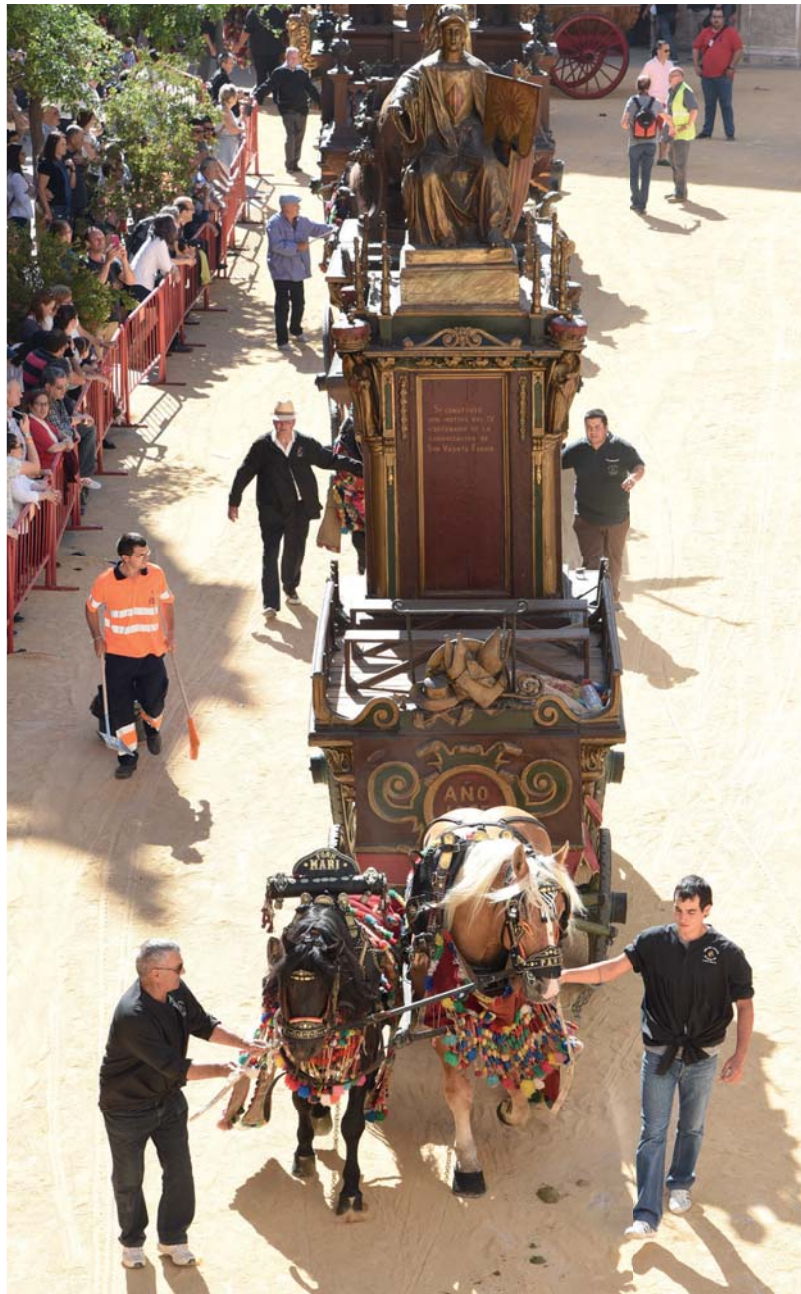
Imatge escultòrica, situada als peus de la Puríssima, que representa Jesús infant.

santa Elena

Imatge escultòrica, situada en la part de davant de la roca, en què la santa es representa amb una creu a la mà.

la roca València

la roca València

Roca, construïda amb elements decoratius procedents de l'antiga Casa de la Ciutat, que commemora el quart centenari de la canonització de sant Vicent Ferrer.

matrona valenciana

Imatge escultòrica que simbolitza la ciutat de València, representada per una figura femenina sedent amb casc i amb una corona de llorer en una mà i un estandard amb un sol en l'altra.

la roca de la Fama

la Fama

Deïtat representada per una figura femenina alada que sosté una corona de llorer amb una mà i amb l'altra fa sonar una trompeta.

la roca de la Fama

Roca coronada per una imatge escultòrica que representa la figura mitològica de la Fama, que simbolitza la proclamació de les glòries de la ciutat de València.

el Crit del Palleter

Escena històrica de la ciutat de València que apareix representada en un costat de la roca, en commemoració de l'alçament del Palleter contra el poder establert per les forces napoleòniques.

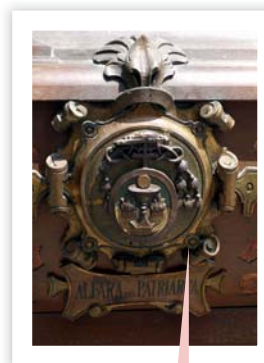

la roca del Patriarca

la roca del Patriarca

Roca construïda per a commemorar la canonització de sant Joan de Ribera, arquebisbe de València i fundador del Reial Col·legi de Corpus Christi, amb la figura del sant com a imatge principal i adornada amb motius vinculats a la seua vida i obra.

escut d'Alfara del Patriarca

Relleu en fusta de l'escut d'esta població, que, amb altres escuts de pobles i ciutats relacionats amb el sant, adorna els costats de la roca.

drac del Patriarca

Representació del caiman peruà dut el 1606 a València, que es troba dissecat en el Col·legi del Corpus Christi, i que apareix en la part de darrere de la roca.

la roca de la Mare de Déu dels Desemparats

la roca de la Mare de Déu dels Desemparats

Roca que commemora el quint aniversari de l'advocació de la Mare de Déu dels Desemparats per concessió del rei Ferran el Catòlic.

Mare de Déu dels Desemparats

Figura escultòrica que corona la roca, situada sobre un templet sostingut per huit columnes salomòniques i inspirada en la imatge d'estil gòtic que es conserva en la capella del Capitolet.

medalló

Cadascuna de les pintures emmarcades que adornen els laterals de la roca amb escenes al·lusives a la presència maternal i protectora de la Mare de Déu.

la roca de la Santíssima Trinitat

la roca de la Santíssima Trinitat
Roca coronada per un grup escultòric que representa la Santíssima Trinitat, que simbolitza la creença del poble valencià en el misteri trinitari, i en què també apareix una representació de l'expulsió d'Adam i Eva del paradís, raó per la qual antigament s'anomenava roca del Paradís Terrenal.

la roca del Sant Calze

la roca del Sant Calze

Roca coronada per una còpia de grans dimensions del Sant Calze que es venera en la catedral de València.

socarrat

Cadascuna de les trenta-tres peces de ceràmica decorativa que adornen els quatre costats de la roca.

les danses

els gegants

els gegants

Dansa antiquíssima de caràcter cerimonial que executen cinc parelles de gegants que representen Àsia, Àfrica, Amèrica, Europa i València.

els nanos (o els cabuts)

els nanos (o els cabuts)

Dansa diferenciada en dos parts: la primera, binària, tranquil·la i cerimonial; la segona, ternària i més animada, anomenada *fandanguet*, que executen tres parelles de balladors amb un gran cap, i que representen tres parts del món: Àsia, Àfrica i Amèrica.

la Moma

la Moma

Dansa simbòlica en què la Moma, que representa la gràcia divina i la virtut, lluita contra els momos, que encarnen els set pecats capitals, als qui acaba vencent.

la magrana

la magrana

Dansa en què els balladors, vestits a l'estil calabrès, van entrelaçant unes cintes al voltant d'un pal coronat per la representació d'una magrana que s'obri al final del ball i mostra una custòdia, moment en què els balladors, que representen el poble jueu, s'agenollen en acte d'adoració eucarística.

els cavallets (o els morets)

els cavallets (o els morets)

Dansa en què participen huit xiquets vestits d'àrabs que es disposen en dos fileres de quatre, cadascun amb la reproducció d'un cavall de cartó, amb la significació que inclús els infidels donen testimoni de la seua adoració al Santíssim Sagrament.

els turcs

els turcs

Dansa de caràcter guerrer en què els balladors, proveïts d'espases, evolucionen per parelles simulant una lluita.

els arquets

els arquets

Dansa, antigament anomenada de les Poloneses, que simbolitza l'alegria per la participació de la gent del camp en la festivitat del Corpus, en què un grup de xiquetes vestides de pastorettes ballen amb uns arcs florals en les mans i executen diferents figures coreogràfiques.

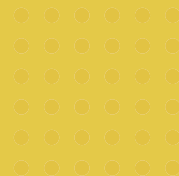
els pastorets

els pastorets

Dansa en què huit xiquets executen un ball de bastons, i que es considera vinculada a la representació del misteri del rei Herodes.

els misteris

el misteri del rei Herodes

el misteri del rei Herodes

Misteri que representa els episodis de la infància de Jesús referents a l'adoració dels Reis d'Orient i a la fugida a Egipte de la Sagrada Família, i en què apareixen la Mare de Déu de la burreta, sant Josep, Herodes i els Reis com a personatges principals.

els misteris

Conjunt de tres peces de teatre curtes i de caràcter didàctic que són escenificades per xiquets la vespra del Corpus, i en què es representen passatges bíblics, els personatges dels quals desfilen en la cavalcada del Convit i en la processó general de la vesprada.

el misteri de sant Cristòfol i els pelegrins

el misteri de sant Cristòfol i els pelegrins

Misteri que representa l'episodi en què, segons la tradició, sant Cristòfol va creuar un riu amb el Jesuset al muscle, i en què els personatges desfilen acompanyats per la imatge gegant de sant Cristòfol, patró de l'antic gremi de pellers.

el misteri d'Adam i Eva

el misteri d'Adam i Eva

Misteri que representa els fets de l'expulsió d'Adam i Eva del paradís terrenal, i en què apareixen la serp, la mort, el Pare Déu i Adam i Eva com a personatges principals.

els animals fabulosos

la tarasca

la tarasca

Animal fabulós del bestiari processional, representat per un monstre de sis potes, cos de tortuga, cua d'alacrà i cap de lleó, que, segons la llegenda, va ser vençut per santa Marta prop de la vila provençal de Tarascó.

santa Marta

Personatge processional que desfila davant de la tarasca, monstre a qui la santa va dominar només amb aigua beneïda i després va passejar lligat per tota la població.

la cucafera

la cucafera

Animal fabulós del bestiari processional, representat per una gran tortuga que simbolitza el dimoni, que, segons la llegenda, santa Margalida va véncer.

santa Margalida

Personatge processional que desfila davant de la cucafera, monstre a qui la santa va derrotar només amb l'ajuda d'una creu.

el drac

el drac

Animal fabulós del bestiari processional que representa un dels dracs que atemorien les poblacions i que, segons la llegenda, sant Jordi va vencer.

sant Jordi

Personatge processional que desfila davant del drac, representat com a guerrer i protector contra el mal, simbolitzat pels dracs.

els objectes
simbòlics

la custòdia

la custòdia

Peça d'orfebreria on s'exposa el Santíssim Sagrament, que desfila en la processó portada per preveres vestits amb dalmàtica i acompanyada pels macips o fadrins.

els macips (o fadrins)

Grup de sis jòvens que acompanyen la custòdia, vestits amb indumentària pròpia del segle XVI i que porten espigues i raïms platejats com a símbols eucarístics.

les tres àguiles

l'ànguila gran

Element processional vinculat a sant Joan Evangelista, conegut litúrgicament com l'Àguila de Patmos, que desfila precedint les àguiles menudes i es representa amb un colom en el bec i el filacteri «In principio erat verbum, et verbum erat apud Deum».

soldats de Roma

Grup de personatges que desfilen en la processó custodiant les tres àguiles.

les àguiles menudes

Conjunt de dos àguiles que desfilen juntes darrere de l'ànguila gran, i que representen el vincle entre les esglésies de Roma i d'Espanya, simbolitzades per les lletres R i E que porten penjades del coll.

la barca de sant Nicolau

la barca de sant Nicolau

Element processional que desfila darrere de sant Nicolau, patró dels mariners, i que representa la llegenda segons la qual el sant va salvar miraculosament la tripulació d'un vaixell que estava a punt de naufragar.

les boles d'or

Objectes que simbolitzen els tres dots que, segons la llegenda, el sant va atorgar a tres germanes perquè pogueren casar-se honorablement.

sant Nicolau

Personatge processional que desfila davant de la barca a què dona nom, representat amb la roba i els atributs propis de la dignitat de bisbe que va ostentar.

L'Arca de l'Aliança

sacerdots de l'Antiga Llei
Grup de huit personatges
processionals que porten
l'Arca de l'Aliança.

l'Arca de l'Aliança

Objecte processional de fusta guarnida d'or i rematada per dos querubins que representa la que Déu entregà a Moisés i en què es guardaren les Taules de la Llei, mannà i la vara d'Aaron.

l'altar del sacrifici

l'altar del sacrifici

Objecte processional portat per huit jueus que simbolitza l'ara del tabernacle, i que té com a figura central la menorà acompanyada d'un corder i d'un ganivet que representen el sacrifici.

menorà

Objecte ritual del judaisme consistent en un canelobre de set braços, les llums del qual s'havien de mantindre enceses totes les nits.

els personatges emblemàtics

les banderoles

les banderoles

Grup processional que obri la processó, constituït per tres reis d'armes, en què el del mig porta la Senyera i desfila flanquejat pels portadors de les banderoles o guions de la ciutat.

L'Agüelo Colomet

L'Agüelo Colomet

Nom amb què es coneix popularment el personatge processional que representa Noé, que desfila amb un colom en una mà, en al·legoria al que tornà a l'arca amb la branca d'olivera en el bec, i amb un gaiato en l'altra mà, que simbolitza l'ancianitat.

Josué

Josué

Personatge processional conegut popularment com a Qui parà el Sol, que representa el cap de les tribus d'Israel i recorda el moment de la batalla de Gabaon en què, segons la tradició, va detindre el curs del Sol.

l'àngel custodi de la ciutat de València

l'àngel custodi de la ciutat de València

Personatge processional, representat per un àngel amb una espasa en una mà i l'escut de l'Antic Regne en l'altra, que simbolitza la presència de la ciutat de València en la processó.

els exploradors de la terra promesa

els exploradors de la terra promesa

Personatges processionals que representen Gedeó i Caleb, que desfilen portant un gran raïm que simbolitza la immensa fecunditat de la terra promesa.

els Blancs

els Blancs

Nom amb què es coneix popularment el grup processional que representa el patriarca Jacob i els seus dotze fills, els quals donen nom a les tribus d'Israel.

l'escala de Jacob

Objecte processional que precedeix el grup de Jacob i els dotze fills, que simbolitza la pujada del patriarca al cel.

els quatre evangelistes

els quatre evangelistes

Grup processional constituït per sant Lluç, sant Mateu, sant Marc i sant Joan, que desfilen portant en les mans un cap de bou, un àngel, un cap de lleó i una àguila, respectivament, com a objectes al·legòrics als seus evangelis.

les matrones (o heroïnes)

les matrones (o heroïnes)

Grup processional constituït tradicionalment per Abigaïl, Ester, Judit i Rut, que representaven les quatre virtuts cardinals, a les quals es van afegir posteriorment Cèlia o Seilam, Jael, Dèbora, Rebeca i Raquel.

els Cirialots

els Cirialots

Grup processional format per vint-i-sis reis que simbolitzen els ancians de l'Apocalipsi que adoren el corder sense taca, que desfilen portant cadascú un gran cirial amb l'escut de la ciutat.

David i els músics cegos d'Israel

els músics cegos d'Israel

Grup processional representat per quatre cegos que desfilen amb una cítara, una arpa i altres instruments antics, conduïts pels respectius pigalls.

el rei David

Personatge processional que precedeix els músics cegos d'Israel, representat amb la corona reial i l'arpa que, segons la tradició, feia sonar durant el trasllat de l'arca santa.

els profetes majors i els profetes menors

els profetes majors

Grup processional que representa els profetes Jeremies, Isaïes, Ezequiel i Daniel, que desfilen amb diversos objectes al·legòrics en les mans, i que fan referència a diverses profecies relacionades amb el sant sacrifici.

els profetes menors

Grup processional que representa els profetes Osees, Joel, Amós, Abdies, Jonàs, Miquees, Naüm, Habacuc, Sofonies, Ageu, Zacaries i Malaquies, que desfilen amb diversos objectes al·legòrics en les mans, i que fan referència a diverses profecies relacionades amb el sant sacrifici.

els levites

els levites

Grup processional que representa quatre ajudants dels sacerdots judaics, una parella amb els pans de la proposició i l'altra amb encensers per al culte del tabernacle de l'aliança.

Abraham i Isaac

Abraham i Isaac

Personatges processionals que representen la imatge profètica del sacrifici expiatori de Jesucrist, fill de Déu.

els heralds

els heralds

Grup processional en què cada personatge porta un escut d'armes que representa un dels huit títols atorgats a la ciutat de València: il·lustre, egrègia, molt noble, insigne, fidel, magnífica, coronada i dos voltes lleial.

vara de benjuí

Vara que porten els heralds i que, antigament, usaven per a assenyalar o descobrir els caps dels espectadors de la processó que no es llevaven el barret al pas de la custòdia.

ACADÈMIA
VALENCIANA
DE LA
LLENGUA

Amb la col·laboració de:

**AJUNTAMENT
DE VALÈNCIA**